

ביאורים במאמרי רבינו

מאמרי חסידות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
מבוארים ומפורשים

נעשה ונשמע - שתי דרגות בביטול

מאמר ד"ה
בחודש השלישי גו' ה'תשכ"ט

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
הו"ח התמים ר' **יעקב**
בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
ר' משה בן ר' לייב ע"ה

בורודא

על-ידי ולזכות בנו
ר' אלכסנדר לייב שיחי' בורודא
ומשפחתו שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס
על-ידי ולזכות
ר' בנימין אהרון בן עלא
וזוגתו מרת שרה אסתר בת דינה
ילדיהם

חנה לאה, רעיה, זעלדא, דובער
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות
להצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
מרת גרציה בת ניסים ע"ה
מרת אסתר בת מרדכי ע"ה,
ר' אבי בן יצחק,
ר' יעקב בן יהושע ע"ה

ולזכות
אביגיל בת הדר לברכה והצלחה
והתפתחות למעלה מן המשוער
תמר בת הדר, יאיר בן הדר,
אסתר בת שרה, יצחק בן אסתר, רינה,
רחל בת גרציה
לברכה והצלחה

סימה בת אסתר, רבקה בת לידיה,
משה בן ויקטוריה, אבי בן שרה,
אורי בן תליה, ניסים בן אסתר, רינה,
אורי בן דליה, זיו בן עדי לרפואה שלמה

חנה אורה בת אמירה,
רחל חנה ומרדכי אליהו
בני ליאת שולמית לזיווג הגון
בר שירה בת גלית לזיווג הגון
אדוה בת מרים לפרי בטן
אייל בן אסתר וזוגתו הדר בת רחל לפרנסה
בשפע והצלחה רבה בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת

מרת חנה בת ר' זלמן יואל
נלב"ע ט' שבט תשע"ו

נדפס על-ידי ולזכות בנה
ר' ראובן ומשפחתו שיחיו

קיל

להצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס
על ידי ולזכות

ר' דניאל וזוגתו מרת יהודית
לנחת רוח חסידי אמיתי מילדיהם
שירלי ובעלה לוי יצחק שיחי' גבאי, חיה
מושקא, שרה רחל,
מרים ריזל, חנה
שיחיו
לאורך ימים ושנים טובות

פתח-דבר

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגש בזה לפני ציבור הלומדים מאמר נוסף בסדרת 'ביאורים במאמרי רבינו'.

מאמר זה נאמר על-ידי כ"ק אדמו"ר בהתוועדות שבת פרשת במדבר, ערב ראש חודש סיון ה'תשכ"ט, ויצא-לאור מוגה בקונטרס ראש חודש סיון ה'תש"נ.

בקונטרס זה נוספו למאמר קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בו.

*

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל ע"ה כהן בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת לוי יצחק שיחי' אפשטיין על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן אנו מודים להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת המאמרים.

*

מאמר מבואר זה, מצטרף למאמרים ושיחות שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד שלושים ואחד מאמרים.

בשעה טובה ומוצלחת יצא לאור הספר השלישי בסדרה, הכולל שבע-עשרה מאמרים נוספים מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים מחדש בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, יג), ויתכן שנפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנן בהזדמנות הראשונה אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת שהעיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרו את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

ראש חודש סיון ה'תשפ"ו

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

בס"ד. ש"פ במדבר, מבה"ח וער"ח סיון ה'תשכ"ט*

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני,¹ ואיתא בגמרא², כתיב הכא (כתוב כאן) ביום הזה באו מדבר סיני וכתוב התם³ (וכתוב שם) החודש הזה לכם ראש חדשים, מה להלן ראש חודש אף כאן ראש חודש א. והקשו בתוספות⁴, דבמס' פסחים⁵ איתא (מובא) (עה"פ⁶ וידבר ה' אל משה במדבר סיני בשנה השנית גו' בחודש הראשון), איתא (נלמד) מדבר ממדבר, כתיב הכא במדבר סיני וכתוב התם⁷ וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד באחד לחודש השני, מה להלן בראש חודש אף כאן בראש חודש, וכיון שגם בפסוק בחודש השלישי כתיב מדבר, אמאי לא יליף הכא (מדוע כאן אינו לומד) מדבר ממדבר. וצריך להבין, דלכאורה, הילפותא (הלימוד) מהגזירה שוה הזה הזה מגלה שפירוש ביום הזה הוא בראש חודש, מהשאינן באם היו למדין מהגזירה שוה מדבר מדבר [שהלימוד הוא רק שהענין שנאמר בכתוב (באו מדבר סיני) הי'ה בראש חודש] לא הי'ה מובן הפירוש דביום הזה ב [ועוד יתרון בהגזירה שוה הזה הזה על הגזירה שוה מדבר מדבר, כי החודש הזה פירושו הוא ראש חודש⁸, מהשאינן מדבר סיני ואחד לחודש (ראש חודש) הם שני ענינים ג]⁹, ומהי סברת התוספות דהוה ליה למילף מדבר ממדבר¹⁰ (הביאור בזה ראה להלן סעיף ו).

בראש חודש אף כאן בראש חודש, ובשבת שם "מה להלן ראש חודש אף כאן ראש חודש". ויש לומר, כי "החודש הזה" וכן "ביום הזה" (לאחרי הלימוד דגזירה שוה) הם ראש חודש, מהשאינן כן "במדבר סיני" שאינו ראש חודש אלא רק לימוד שהמאורע התרחש בראש חודש.

10 ואף שבפסוק וידבר גו' במדבר סיני מפורש בכתוב עצמו "באחד לחודש" מהשאינן כן בפסוק "בחודש הזה" ההוכחה שוה הי'ה בראש חודש הוא "דאמרינן במדרש שהראהו הקב"ה למשה באצבע" (לשון התוספות שם) – הרי זהו גם הפירוש בפשטות הכתובים "החודש הזה לכם ראש חדשים" (פרש"י בא שם).

- 1 יתרו יט, א.
- 2 שבת פו, ב.
- 3 בא יב, ב.
- 4 ד"ה וכתוב – שבת שם. וראה תוד"ה ממאי – פסחים ו, ב.
- 5 שם.
- 6 בהעלותך ט, א.
- 7 פרשתנו (במדבר) א, א.
- 8 ראה להלן הערה 10.
- 9 להעיר שלשון הגמרא בפסחים שם הוא "מה להלן

ביאורים במאמרי רבינו

וכאן כתוב "ביום הזה" לשון הווה. ועל ידי הגזירה שווה של הגמרא מתיישב שפירוש "ביום הזה" הוא ראש חודש. אבל אם היו לומדים גזירה שווה מהמילה "מדבר", היה פירוש "ביום הזה" נשאר לא מובן.

ג "ועוד יתרון . . שני ענינים"

כאשר הגזירה שווה היא מהפסוק "החודש הזה", הרי לומדים ממילה שעוסקת ישירות בראש חודש. אבל אם נלמד מהפסוק "וידבר גו' במדבר סיני" הרי הלימוד הוא ממילה שעוסקת במקום, ורק שזמנו היה בראש חודש.

א "אף כאן ראש חודש"

הפסוק "בחודש השלישי" מתאר את הגעת בני ישראל למדבר סיני "ביום הזה". על כך לומדת הגמרא שהכוונה לראש חודש סיון – בגזירה שווה מהפסוק "החודש הזה לכם ראש חודשים" שנאמר בראש חודש ניסן. וההוכחה לזה ששם היה זה ראש חודש, ראה בהערת רבינו 10.

ב "שפירוש ביום הזה הוא בראש חודש .. לא הי'ה מובן הפירוש דביום הזה" כלומר, בדרך כלל משתמשת התורה בלשון עבר,

* יצא לאור בקונטרס ראש חודש סיון – תש"נ, "לקראת ראש חודש סיון . . ערב ראש חודש סיון, חודש השלישי, שנת ה'תשנ"ו.

סיכום: התוס' מקשים מדוע לומדים שבני ישראל הגיעו למדבר סיני בגזירה שווה מהמילים "ביום הזה" ולא מהמילה "מדבר". וצריך להבין סברתם, שהרי הגזירה שווה מ"ביום הזה" מתאימה הרבה יותר.

ב) ויובן זה על-פי המבואר בתו"א ד"ה זה¹¹, דעיקר¹² קבלת התורה הוא כמ"ש (בהתחלת הענין דמתן תורה¹³) וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, דפירוש תיבת לאמר בפסוק זה¹⁴ הוא שבשעת מתן תורה ניתן הכח לכל אחד מישראל, שלימוד התורה שלו [כל הדברים האלה, שקאי גם על כל התורה כולה¹⁴] יהיה באופן דלאמר, לחזור הדברים שהקב"ה אומר, כמ"ש¹⁵ תען לשוני אמרתך, שהתורה היא אמרתך, שלשוני תען כעונה אחר האומר¹⁶. וזוהי השייכות דמתן תורה לחג השבועות¹⁷, דבחג השבועות הוא המשכת הכתר [וכידוע¹⁶ בפירוש הכתוב¹⁷ תספרו חמישים יום, שבחג השבועות נמשך שער הנו"ן דבינה, ושער הנו"ן הוא הכתב¹⁸], וזה שבמתן תורה ניתן הכח שלימוד התורה דישראל יהיה

14 ראה ד"ה וידבר גו' אנכי גו' ה'תשכ"ח ס"א (לקמן ע' שכו). וש"נ.

15 תהלים קיט, קעב.

16 לקו"ת פרישתנו (במדבר) יב, א. ועוד.

17 אמור כג, טז.

18 לקו"ת שם. וראה גם הוספות לתו"א שם (קט, ג).

11 יתרו טו, סע"ג ואילך (ועם הגהות – באוה"ת יתרו ע' תשעב ואילך. שם כרך ח ע' ב'תתקעה ואילך). וראה גם הוספות לתו"א יתרו (קח, סע"ג ואילך). ד"ה זה בסה"מ תקס"ז ע' קמו ואילך. תו"ח יתרו שסו, ב ואילך [בהוצאה החדשה – ח"ב רנא, א ואילך]. סה"מ תרנ"ה ע' פח ואילך. ועוד.

12 כ"ה בתו"א שם סז, ב. וראה לקמן הערה 57.

13 יתרו כ, א.

ביאורים במאמרי רבינו

של ביטול מוחלט - שחזור על דברי הקב"ה. ובהמשך המאמר (סעיף 1) כותב שהוא "על דרך דבר ה' בפי הנביא".

בעניין זה מסופר על רבינו הזקן שחזר פעם מאמר, ואחר כך נודע לו מכך וביקש לדעת מה אמר, כביכול לא ידע מאומה. כשחזרו בפניו המאמר התפעל מתוכן הדברים והתבטא 'א גישמאקע מאמר'.

ז "השייכות דמתן תורה לחג השבועות" למרות שבשעתם הם שני ענינים שונים: א. מתן תורה. ב. יום החמישים הבא לאחר סיום ספירת העומר.

ח "שבחג השבועות נמשך שער הנו"ן דבינה, ושער הנו"ן הוא הכתר"

שער הנו"ן הוא השלימות הנמשכת מהכתר לספירת הבינה (וראה בהערת רבינו 18, המציין

ד "דעיקר קבלת התורה"

מכיוון שהאבות והשבטים למדו תורה וקימו מצוות גם קודם לכן, הרי עיקר החידוש בקבלת התורה אינו בעצם האפשרות ללמוד תורה, אלא בעניין הביטול שבוה כדלהלן.

ה "תיבת לאמר בפסוק זה"

בפסוק זה אי אפשר לפרש את תיבת "לאמר" - כפי שמפרשים בכל מקום - שיאמר לאחרים שלא היו נוכחים במקום וממילא לא שמעו, משום שהפסוק נאמר במעמד הריסיני שבו נכחו כל בני (ואפילו נשמות) ישראל, כמו שנאמר (דברים כט יד) "את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה עמנו עומד היום" (ראה תו"א יתרו טז, ב).

ו "לחזור הדברים שהקב"ה אומר" היינו שבנתינת התורה ניתן הכח ללימוד באופן

בתכלית הביטול, שאינו מציאות לעצמו כלל והוא רק כעונה אחר הקורא, הוא לפי שבמתן תורה נמשך גילוי הכתר ^ט (כדלקמן סעיף ז).

וזזהו בחודש השלישי גו' ביום הזה באו מדבר סיני, שבראש חודש סיון היתה ההכנה לקבלת התורה, כי בראש חודש הוא מולד הלבנה, שאז (בעת המולד) היא נקודה בלבד, וזה מורה על הביטול שלה, דלית לה מגרמה כלום¹⁹ (אין לה מעצמה כלום)¹. וכן הוא בישראל שדומין ומונין ללבנה²⁰ יא', שבראש חודש הוא זמן המוכשר לגלות כח הביטול שישנו בכל אחד מישראל. ולכן בראש חודש סיון הוא ההכנה לקבלת התורה, שלימוד התורה דהאדם יהיה בביטול, כעונה אחר הקורא.

סיכום: בחג השבועות נמשך שער הנו"ן שהוא הכתר, וזהו שבמתן תורה ניתן הכח ללמוד מתוך ביטול, כפירוש "וידבר גו' לאמר" – שהלומד חוזר על דברי הקב"ה. ולכן באו למדבר סיני בראש חודש, שזמן מולד הלבנה הוא מוכשר לגלות כח הביטול.

ג) וממשיך בהמאמר עוד ביאור בזה שבראש חודש סיון הוא ההכנה לקבלת התורה, דבצאת ישראל ממצרים התחילו לספור ספירת העומר²¹,

21 כ"ה הלשון בתו"א שם (סז, ג). וי"ל שהכוונה היא להעבודה דספירת העומר ברוחניות.

19 זהר ח"א קפא, א. וראה גם שם לג, ב. רמט, ב.
ח"ב קמה, ב. רטו, א. ח"ג קיג, ב. ועוד.
20 סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג.

ביאורים במאמרי רבינו

נקודה משום שהיא בשיא הריחוק מהשמש, על דרך תלמיד כאשר נמצא בריחוק מרבו, שאינו מקבל ממנו שכל. וסיבת הריחוק שלה מהשמש היא ביטולה אל השמש, ע"ד תלמיד שבוש לגשת לרבו. ב. היא נקודה משום שהיא בשיא הקירוב לשמש ואז אי אפשר שתאיר, מצד ביטולה מהשמש. בדוגמת משפיע ומקבל, שכאשר המקבל נמצא בקירוב למשפיע אינו מאיר ומתפשט, כי אידי דטריד למבלע לא פלט (ראה ספר הערכים ח"ג ע' דש).

יא "ישראל שדומין ומונין ללבנה"

פירוש 'מונין' הוא שחישוב החודשים הוא לפי מחזור הלבנה. ופירוש 'דומין' הוא (כמ"ש בב"ר פ"ו, ג המצוין בהערת רבינו 20), "מה הלבנה הזו שולטת בלילה וביום כך יעקב יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא". וכן בנוסח קידוש לבנה אומרים "שהם עתידין להתחדש כמותה" – "להתחדש מגלותם כמותה" (רש"י סנדורין מב,

א ד"ה עטרות).

למאמרים בהם מבואר עניין זה בכמה אופנים). וזה נעשה בחג השבועות, לאחר תיקון מ"ט שערי בינה בימי ספירת העומר, כפי שיבואר להלן. הטעם לכך שנקרא שער הנו"ן דבינה, ראה במילואים לביאור יג.

ט "בתכלית הביטול .. שבמתן תורה נמשך גילוי הכתר"

שכן דוקא מצד דרגת הכתר שאין בה ערך לעולמות יכול להיות ביטול בתכלית. מה שאין-כן מצד אור הממלא וסדר ההשתלשלות יש ערך לעולמות ולכן אין מקום לביטול מוחלט זה.

י "נקודה בלבד .. לית לה מגרמא כלום"

היינו שבכל החודש הלבנה מאירה על ידי שמקבלת מהשמש, וביטול זה מתגלה וניכר בכך שבעת המולד היא נקודה בלבד.

ובביאור הדבר יש שתי דעות: א. הלבנה היא

שהיא הכנה לקבלת התורה, וז' השבועות דספירת העומר (שבעה שבועות תספר לך²²) הם כנגד ז' המדות, ובראש חודש סיון שהוא יום הג' דשבוע הז' ישנם כבר ג' המדות חג"ת (שהם עיקרי המדות) דספירת המלכות, וכאילו שישנו כבר כל שבוע הז', ולכן בראש חודש סיון באו מדבר סיני כי אז נשלם עיקר ההכנה למתן תורה.

יש לומר, דזה שמבאר בהמאמר שני ביאורים בזה שבראש חודש סיון הוא ההכנה לקבלת התורה, הוא, כי בההכנה לקבלת התורה שני ענינים. השלימות דהאדם, שבכדי שיהיה ראוי לקבל התורה צריך להיות בתכלית השלימות²³. והביטול שלו. דכיון שהתורה היא למעלה באין ערוך מהאדם (במכלישכן מזה שהיא למעלה מעולמות העליונים), לכן, כאשר האדם הוא מציאות, המציאות שלו היא (כמו) היפך התורה²⁴, ובכדי שהאדם יקבל את התורה הוא על-ידי הביטול שלו י. ולכן מבאר בהמאמר, דזה שבראש חודש סיון באו מדבר סיני והיו מוכנים לקבל התורה, הוא, כי בראש חודש סיון ישנם שני הענינים. זה שבראש חודש הוא מולד הלבנה, שאז היא נקודה בלבד, ביטול. וזה שבראש חודש סיון נשלמו עיקרי המדות (גם) בספירת המלכות – שלימות האדם. ושני ענינים בהשלימות דהאדם שנעשית על-ידי ספירת העומר. שספירת העומר הוא ענין בירור וזיכוך המדות, ושעל-ידי ספירת העומר הוא המשכת מ"ט שערי בינה²⁵ י.

22 ראה טז, ט.
23 ולהעיר מתנחומא יתרו ח' ועל דרך זה בבמדב"ר פ"א, א' [א' אינו דין שאתן את תורתך לבעלי מומין] ולכן נתפאר כולם.

24 ראה עירובין נה, רע"א: לא בשמים היא, לא תמצא [התורה] בגסי רוח. וראה סוטה ה, א: כל אדם

יש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם.
25 ויש לומר, שבירור וזיכוך המדות הוא שלא יהיה בו חסרון ומום, והמשכת מ"ט שע"ב הוא ענין השלימות ("אתר שלים") בדוגמת "כלי" י' לשער הנו"ן (ראה לקו"ת במדבר יב, ב. שה"ש כד, סע"א ואילך).

24 ראה עירובין נה, רע"א: לא בשמים היא, לא תמצא [התורה] בגסי רוח. וראה סוטה ה, א: כל אדם

ביאורים במאמרי רבינו

יב "בתכלית השלימות .. על-ידי הביטול שלו" לכאורה תמוה: מדוע צריך להיות בתכלית השלימות, הרי התורה היא באין ערוך אליו, שלכן נדרש ביטול, ומה תעזור השלימות שלו?

יג "המשכת מ"ט שערי בינה" 'שערי' בינה נקראים כן כיוון שהם כמו שער כפשוטו, שהוא הפתח שיוצא החוצה. וכך ענין מ"ט שערי בינה הם מ"ט סוגי הטיות שכליות שיוצאות ומעוררות את מ"ט המידות.

לדוגמא: מידת החסד נובעת מהבנה שכלית שכך ראוי להיות. והבנה זו היא ה'שער' בספירת הבינה שממנו נמשכה המידה שבלב.

ועל דרך זה למעלה, שבספירת הבינה יש מ"ט סוגי הטיות, שיוצאות ומעוררות את מ"ט סוגי המידות.

ובענין שער הנו"ן ראה במילואים.

ויובן בהקדים שביחס אל התורה ישנם 3 סוגי אנשים: א. עם הארץ שאינו יודע כלום ובמילא הוא בשפלות. ב. יהודי שלומד ומבין ומרגיש את שלימותו. ג. למדן מאוד גדול שמבין שהתורה היא בעצם הרבה יותר עמוקה ובאין ערוך למה שהצליח להבין. הרי שדווקא אצל השלישי, בגלל מעלתו - הביטול נקלט ומתקבל בתוכו.

והחשיבות של שני הענינים - השלימות והביטול: השלימות נדרשת כבסיס, כיוון שצריך לקבל את התורה ובהשגה, ומאידיך, דווקא שלימות זו היא

סיכום: בפרטיות יותר, יש בראש חודש שני עניינים שנדרשים כהכנה למתן תורה: א. שלימות האדם על-ידי בירור המידות והמשכת מ"ט שערי בינה. ב. הביטול דמולד הלבנה.

ד) וזהו כיום הזה באו מדבר סיני, ומבאר בתו"א, דמדבר הוא מלשון דיבור, ונקרא מדבר בתוספת מ' (דמ' הוא מאותיות האמנתי"ו שמורים על הקטנת העניין²⁶ טו) להורות שהדיבור הוא בביטול. [וענין זה שייך גם למדבר כפשוטו, ארץ לא זרועה²⁷, דכשהדיבור הוא על-פי שכלו ורצונו, השכל והרצון הם הזריעה שעל-ידי זה הוא צמיחת הדיבור. וענין מדבר ארץ לא זרועה הוא שהדיבור דתורה שמדבר הוא דבר ה' ואינו זרוע משכלו ורצונו²⁸]. וסיני הוא שירדה שנאה לאומות העולם²⁹, והוא שהתורה נקראת תושי"ה³⁰ לפי שמתשת כח הסטרא אחרא. ויש לומר, דזה שביום הזה באו מדבר הוא לפי שביום הזה (ראש חודש) הלבנה [וכן ישראל שמונין ללבנה] היא נקודה בלבד, וזה שביום הזה באו סיני שירדה שנאה ליצר הרע³¹ הוא לפי שביום הזה (ראש חודש סיון) נשלם הבירור של עיקרי המדות דנפש הבהמית.

סיכום: וזהו שבראש חודש "באו מדבר סיני": "מדבר" הוא שהדיבור הוא בביטול, והוא תוצאה ממולד הלבנה. "סיני" הוא שירדה שנאה ליצר הרע, והיא תוצאה מהשלמת בירור נפש הבהמית.

ה) וצריך להבין, דלפי הנ"ל, זה שבראש חודש סיון נשלמו עיקרי המדות הוא ביאור בשלימות האדם, ובהדרוש שבתו"א מקשר זה עם זה שבראש

26) הובא בתורה אור שם סז, ריש ע"ד. סה"מ תקס"ז
 שם ע' קנב. תו"ח שם שעג, ב [שם רנה, ד].
 27) לשון הכתוב – ירמי' ב, ב.
 28) סד"ה זה תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' צד). וראה גם

תו"ח שם [שם רנה, ב].
 29) שבת פט, סע"א ואילך.
 30) סנהדרין כו, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

יד בהערת רבינו 25 "בדוגמת כלי"
 מצד אחד, שער הנו"ן הוא באין ערוך לעבודת הנבראים, ומצד שני כותב כאן שבירור וזיכרון המידות הוא 'בדוגמת כלי'. ואולי אפשר לומר הכוונה בזה, שבאמת העבודה מצד עצמה אינה בערך לשער הנו"ן, אבל הקב"ה החליט שלמרות זאת, כאשר האדם ימשיך את מ"ט שערי בינה, ייחשב לו הדבר כמו כלי ויומשך לו שער הנו"ן. ולכן הוא רק 'בדוגמת כלי' ולא כלי ממש - כיוון שמקבל המשכה שלא בערך לעבודתו.

טו "דמ' הוא מאותיות האמנתי"ו שמורים על הקטנת העניין"
 בכללי הדקדוק, כל מילה מורכבת משורש בן 2-3 אותיות, המהווה בסיס לכל הטיה אפשרית. שבעת האותיות הא"מ'נ'ת'ו' הן 'אותיות עזר' המופיעות כתוספת לשורש ומעניקות לו משמעות ספציפית ומוגבלת.
 ולדוגמא: ה' הידיעה מצמצמת את משמעות המילה (העץ הידוע - ולא כל עץ). א' מטה את המילה ללשון עתיד בלבד (אעשה בעתיד - משורש ע.ש.ה). מ' מצמצמת את המילה (מהבית - ולא כל הבית). וכן הלאה.

חודש הוא מולד הלבנה, ענין הביטול. ויש לומר הביאור בזה, דענין מולד הלבנה הוא (לא הביטול שלה, אלא אדרבה³²) שנולד מציאותה, עלידי שנמשך בה אור השמש. וזה שבעת המולד היא רק נקודה בלבד, שזה מורה על הביטול שלה (כנ"ל), הוא, שהמציאות דהלבנה, האור שלה, היא בבחינת ביטול, שנרגש בה שהאור שבה הוא לא משל עצמה ורק שמקבלת מהשמש³³. ועל דרך זה הוא בישראל שמונין ללבנה, דענין הביטול דראש חודש בעבודת האדם הוא שהמציאות שלו היא בביטול. [ויש לומר דזהו שמבואר בתו"א דזה שראש חודש נקרא יום הזה (סתם) הוא כי יום הזה הוא אהבה שבבחינת ביטול [דיום הוא אור כמ"ש³³ ויקרא אלקים לאור יום ואהבה היא אור, וזה הוא יחודא עילאה (שלכן משה רבינו נתנבא בזה³⁴), ויום הזה הוא אהבה שבבחינת ביטול דיחודא עילאה י], כי מהטעמים על זה שאהבה נק' בשם אור, הוא, לפי שאהבה היא התפשטות³⁵ [ולכן היראה שהיא כיווץ (היפך ההתפשטות) נקראת בשם חושך³⁶] י, והביטול דראש חודש הוא לא באופן שמתבטל מציאותו (דוגמת הביטול דיראה), כי אם, שההתפשטות (המציאות) שלו היא בביטול]. ועל-פי זה יש לבאר הקשר דשני הענינים שבראש חודש סיון (ביטול הלבנה והשלמת עיקרי המדות שלכאורה הם תנועות הפוכות, ביטול ומציאות), כי ענין מולד הלבנה הוא שהמציאות הוא בביטול.

סיכום: בעומק יותר, החידוש הוא שגם מציאות הלבנה שנולדה בראש חודש, היא בבחינת נקודה וביטול. וזהו הקשר בין שני העניינים בראש חודש סיון – שגם שלימות המידות היא בביטול.

31) כ"ה בסה"מ תרנ"ה שם. ובכ"מ.

34) ספרי (הובא בפרש"י) ר"פ מטות.

32) להעיר מהידוע בפירוש הכתוב (שמואל-א כ, יח) מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך, ד"פקד מושבך" הוא בערב ראש חודש, ובראש חודש הוא "ונפקדת" שיזכרו בך (לעיל ח"א ע' שמג. ובכ"מ).

35) וראה ספר הערכים-חב"ד כרך ב ערך אור – ביחס לחושך ע' תקמד. וש"נ. וראה גם הוספות לתו"א שם (קט, ג) "התפעלות אהבה שהוא נק' אור שמאיר בהתפשטות".

33) בראשית א, ה.

36) נסמן בספר הערכים שם.

ביאורים במאמרי רבינו

זו "עניין מולד הלבנה הוא .. שנולד מציאותה" כי עניין הלידה הוא לא שהולד הוא קטן, אלא שהוא נהיה למציאות (אלא שבפועל, בשלב הזה מציאותו היא באופן של קטנות). לכן, בראש-חודש שבו היא 'לידת הלבנה' אסור להתענות, כי עניינו הוא שמחה על כך שנולדה ונהייתה למציאות (אלא שהמציאות היא בביטול, כלומר שהאור בה הוא לא משל עצמה ראה בביאור טז).

זו "אהבה היא התפשטות .. יראה שהיא כיווץ" אהבה היא התרחבות של מציאות האדם, שהיא בתוקף עד שמתפשטת גם כלפי חוץ. לעומת זאת יראה היא תנועה של כיווץ, שמציאותו מתבטלת ונאבדת. וזהו שאהבה נקראת בשם 'אור' שהוא עניין של התפשטות (ומה שיראה נקראת חושך הוא כמו 'ולא חִשְׁקָת' - לשון מניעה וכיווץ).

מה-שאי-כן ערב ראש-חודש הוא זמן של מרירות ובהרבה קהילות אומרים סליחות ומתענים בו (יום כיפור קטן), כי ערב ראש-חודש עניינו הוא 'העדר' מאחר שהלבנה עדיין לא 'נולדה'.

(ו) **ועל-פי** זה יש לכאר מה שהקשו התוספות דהוה ל'יה למילף מדבר ממדבר, כי זה שבראש חודש סיון באו לבחינת מדבר הוא ביטול נעלה יותר מזה שראש חודש נקרא יום הזה. דענין יום הזה הוא שהוא במציאות (ועד למציאות דהתפשטות, יום) אלא שהמציאות שלו היא בביטול (הזה), מה-שאי-כן זה שבראש חודש סיון באו לבחינת מדבר [שהדיבור שלו אינו דיבור עצמו כלל, ופה האדם הוא רק כלי לדבר הו'יה המדבר על ידו, ועל דרך דבר ה' כפי הנביא³⁷] הוא ביטול המציאות י'. וכיון שעיקר המעלה דראש חודש סיון הוא שבו באו להביטול דמדבר כ, לכן מקום לומר שהרמז בכתוב (שזה ה'יה בראש חודש סיון) הוא בתיבת מדבר³⁸. וזה שהלימוד בגמרא הוא מביום הזה, הוא, כי הענין דיום הזה שבראש חודש סיון הוא נעלה יותר גם מהביטול דמדבר, כדלקמן.

סיכום: ובוה יובן סברת התוס', כי "ביום" הוא מציאות ו"הזה" הוא ביטול. ועיקר מעלת ראש חודש סיון הוא דווקא בענין "מדבר" – ביטול במציאות. אלא שבפועל יש מעלה בענין "ביום הזה" יותר מהביטול דמדבר, כדלקמן.

(ז) **ויובן** זה על-פי מה שאמרו רז"ל³⁹ בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו מלאכי השרת וקשרו לכל אחד מישראל שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. וידוע הדיוק בזה⁴⁰, דבתחלת המאמר בשעה שהקדימו כו' משמע דזה שקשרו להם שני כתרים הוא מפני שהקדימו נעשה לנשמע, ובסיום המאמר אומר אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, דשני הכתרים הם עבור נעשה ונשמע עצמם. ומבאר אדמו"ר מהר"ש במאמרו ד"ה בשעה שהקדימו שנאמר בש"פ במדבר לפני מאה שנה⁴¹, דנעשה הוא קבלת עול מלכות שמים ונשמע הוא קבלת עול מצוות כא. וענין הקדמת נעשה לנשמע הוא כמאמר רז"ל⁴² למה קדמה

(37) תר"ח שם [שם רנו, א].

(38) ועל-פי זה יומתק לשון הגמרא (פסחים ו, ב) "אתיא מדבר ממדבר" ולא "מדבר סיני ממדבר סיני" (וכן בקושיית התוספות "אמאי לא יליף הכא ומדבר ממדבר") – כי המעלה דראש חודש היא הביטול דמדבר.

(39) שבת פח, א.

(40) ד"ה בשעה שהקדימו תרכ"ט (דלקמן בפנים). ד"ה הנ"ל שבהמשך תרס"ו (ע' תמוז) ובהמשך תער"ב בתחילתו. ובכ"מ.

(41) משנת אמירת מאמר זה (תשכ"ט) – נדפס בסה"מ תרכ"ט ע' קפד ואילך.

(42) ברכות יג, א במשנה.

ביאורים במאמרי רבינו

ש"הוא עיקר קבלת התורה" כדלעיל תחילת סעיף ב'.

כא קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות בכללות, ההבדל בין קבלת עול מלכות שמים לקבלת עול מצוות הוא, שקבלת עול מלכות שמים היא שמקבל עליו להיות עבד למלך מלכי המלכים הקב"ה. וקבלת עול מצוות היא שמקבל עליו לקיים את כל מה שיצווה.

יט "בראש-חודש סיון באו לבחינת מדבר .. היינו שמצד ראש-חודש באו לענין 'מציאות בביטול', ומצד היותו ראש-חודש סיון באו לענין 'ביטול המציאות'.

כ "עיקר המעלה דראש חודש סיון הוא שבו באו להביטול דמדבר" ולכן זה היה הכנה לענין "כעונה אחר האומר"

פרשת שמע לוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר-כך יקבל עליו עול מצוות כ. ומבאר שם, דפרשה ראשונה היא רצוא ומסירת נפש ופרשה שנייה היא שוב כ. וכמו שברצוא ושוב, בתחלה צריך להיות רצוא ואחר-כך שוב, על דרך זה הוא בקבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות כ, שלפני קבלת עול מצוות צריך להיות קבלת עול מלכות שמים. ועל-פי זה מבאר שם⁴³ מה שאמרו רז"ל בשעה שהקדימו כו', אף ששני הכתרים הם כנגד נעשה ונשמע עצמם [אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע], כי בכדי שיהיה השוב (נשמע) צריך להיות קדימת הרצוא (נעשה) כה. וממשיך בהמאמר שם, דזה שקשרו להם שני כתרים (כתרים דוקא), הוא, כי כתר הוא מקיף, סובב, ויש בזה ב' ענינים, עליית ממלא

(43 בסוף המאמר – ע' קצב.

ביאורים במאמרי רבינו

הפסוק 'שמע . . אחד' שהוא ענין המסירות נפש, למסור נפשו באחד - להתבטל וליכלל במקורו. וכן נאמר בה הלשון 'בכל מאודך' (שלא נאמר בפרשה שניה). שהוא ענין הרצוא וההשתוקקות בלי גבול, יותר ממה שהנפש יכולה לשאת.

ופרשה שניה היא 'שוב' כיוון שענינה קבלת עול מצוות, שהוא ענין השוב - להמשיך אורות בכלים. וזהו שמפרט בה גם את העבודה בעניני העולם 'אספת דגנך' וגו'. ובחסידות מבואר עוד שבפרשה שניה נאמר 'ולעבדו' שהוא מלשון עיבוד עורות, וזה מורה על העבודה דתיקון העולם (ראה ד"ה ויהי ביום השמיני תשכ"ז סעיף ט, וד"ה אתם נצבים תשכ"ט סעיף ג).

כד "וכמו שברצוא ושוב .. על דרך זה הוא בקבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות" הקשר בין 'רצוא ושוב' לקבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות הוא, שב'רצוא' האדם יוצא ממצויאותו (ומתכלל באלוקות), ובכך הוא דומה לקבלת עול מלכות שמים, בה הדגש הוא על כך שמאבד את יישותו כבן אדם ונהיה נכס של האדון. לעומת זאת ב'שוב' הוא נשאר למטה נשמה בגוף לקיים תורה ומצוות, והוא על דרך עול מצוות שמקבל עליו לנצל את כחותיו לקיים ציווי ה'.

כה "כי בכדי שיהיה השוב (נשמע) צריך להיות קדימת הרצוא (נעשה)"

אדמו"ר מהר"ש מקשה שם במאמר, שמלשון חז"ל 'בשעה שהקדימו' משמע שהכתרים ניתנו על הקדמת נעשה לנשמע. אבל מכך שניתנו שני כתרים, אחד לכל אמירה, משמע שניתנו על עצם אמירת

והחילוק העיקרי ביניהם: בקבלת עול מצוות נרגש שהוא אדם ויש לו כוחות, אלא שמקבל על עצמו לנצל אותם כדי למלא את רצון ה'. אבל קבלת עול מלכות שמים היא תנועת נפש עמוקה הרבה יותר, וכלשון המאמר להלן "שכל מציאותו הוא זה שהוא עבדו של המלך" - לעבד אין בכלל מציאות, והוא לא 'בן-אדם' לעצמו, שהרי אין לו יישות עצמאית, אלא הוא כאחד הנכסים של האדון (כשם שלאדון יש שולחן וכסא שיכול לעשות בהם כרצונו, כך יש לו עבד, ויכול לעשות בו כרצונו). ואם כן, ההרגשה והדגש בקבלת עול מלכות שמים היא על כך שהוא איננו. לעומת זאת בקבלת עול מצוות, ההרגשה היא שיש לו כוחות לעשות מה שמצוים אותו.

כב "שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר-כך יקבל עליו עול מצוות"

הפירוש הפשוט בזה הוא, שבלי קבלת עול מלכות שמים אי אפשר להיות עול מצוות [בדוגמת מלך בשר ודם, שקבלת העול לקיים גזירותיו שייך דוקא לאחרי שקבלו אותו למלך עליהם] (ראה מכילתא (ויליש) עה"פ יתרו כ. ג). וליתר ביאור: אדם יכול כמובן לקיים מצוות המלך גם ללא קבלת עול מלכותו, אלא שאז קיום המצוות נעשה בבחירתו ומרצונו. אבל לקיים בדרך של 'עול מצוות' שזהו בין אם רוצה ונוח לו ובין אם לאו - הוא רק אם קיבל אותו למלך עליו. וראה בהערת רבינו 50 שמבאר זה באופן עמוק יותר.

כג "דפרשה ראשונה היא רצוא ומסירת נפש ופרשה שניה היא שוב"

פרשה ראשונה היא 'רצוא', כיוון שנאמר בה

בסובב והמשכת סובב בממלא כו. ולכאורה הכוונה, דכתר שכנגד נעשה (רצוא) הוא עליית ממלא בסובב וכתר שכנגד נשמע (שוב) הוא המשכת סובב בממלא.

י"ש לומר, דזה שמוסיף בהמאמר שזה שקשרו להם שני כתרים הוא כי כתר הוא מקיף, הוא, כי מלשון רז"ל בשעה שהקדימו כו' קשרו להם שני כתרים משמע שהדיוק דהקדימו נעשה לנשמע שייך לשני הכתרים שכנגד נעשה ונשמע (ולא לנעשה ונשמע עצמם) כו, ולכן מבאר דכתר הוא מקיף וסובב ושני הכתרים הם שני ענינים בסובב, כי זהו ביאור על זה שקשירת שני הכתרים היתה דוקא על-ידי שהקדימו נעשה לנשמע (כדלקמן). וזה שמבאר לפני זה דזה שצריך להקדים נעשה לנשמע הוא כי נעשה ונשמע הם כמו רצוא ושוב, הוא ביאור על זה שהכתר שכנגד נשמע (מקיף וסובב) הוא דוקא כשהנשמע הוא לאחרי הקדימה דנעשה. כי מקיף וסובב הוא למעלה משייכות לעולמות, וכיון שנשמע הוא שוב והמשכה למטה כז, לכן, זה שקשרו כתר (מקיף וסובב שלמעלה מעולם) כנגד נשמע

ביאורים במאמרי רבינו

רבינו מה שאדמו"ר מהר"ש מוסיף שכתר הוא מקיף, שבכך מובן מדוע קיבלו הכתרים דווקא על ההקדמה.

והיינו, שבהקדמת נעשה לנשמע יש שני פרטים: א. שמקבל עליו עול מלכות שמים לפני עול מצוות. זוהי הקדמה בסיסית, שבלעדיה לא שייך כלל קבלת עול מצוות. אלא שעדיין שייך רק לאור פנימי. ב. שהמסירות נפש והרצוא שבקבלת עול מלכות שמים, נרגש גם בקיום המצוות. וזהו העניין המבואר כאן, שעל ידי הקדמה זו דווקא מגיעים אל דרגת הכתר.

נעשה ונשמע ולא על הקדמת נעשה לנשמע. ובפשטות התירוץ שכותב הוא ש'בשעה שהקדימו' מלמד את הסדר בעבודת האדם - שהרצוא קודם לשוב, כמו שפרשת שמע קדמה לפרשת והיה אם שמוע. והכתרים ניתנו על עצם אמירת נעשה ונשמע.

אלא שבאמת אין תירוץ זה מיישב את לשון הגמ', וכן צריך ביאור לשם מה מביא ענין רצוא ושוב, ואת הביאור על הכתרים שהם עניין המקיף. ולהלן יבאר רבינו את העומק שבדברי אדמו"ר מהר"ש.

כח "נשמע הוא שוב והמשכה למטה .." עניין 'נשמע' - 'עול מצוות' הוא (כנ"ל ביאור כא) שהאדם קיים ויש לו כוחות אלא שמשתמש בהם לעבודת ה'. ואינו כלי להמשכת המקיף דכתר שאינו נותן מקום למציאות האדם. ולכן לא מובן הקשר בין נשמע לכתר, שהוא "מקיף וסובב".

ועל זה מבאר שכאשר הנשמע בא לאחרי ההקדמה של נעשה, אזי הנשמע הוא באופן אחר וגם הוא שייך לכתר. ולזה מביא ענין רצוא ושוב, שעל ידי הקדמת הרצוא, אזי גם בשוב נרגש הרצוא.

וליתר ביאור: כאשר האדם רוצה להיות למטה - אין זה 'שוב'. פירוש 'שוב' הוא שבעצם רוצה להיות למעלה ובכל זאת הוא מתנהג באופן של שוב כדי למלאות הכוונה העליונה. ונמצא שגם השוב קשור עם יציאה ממצאותו.

כו עליית ממלא בסובב והמשכת סובב בממלא 'עליית ממלא בסובב' הוא כמו באדם בקבלת עול מלכות שמים, כאשר מקבל על עצמו להתמסר לאדון, הרי כל כחותיו ותכונותיו נכללים ומתרכזים בנקודה אחת ששוללת את מציאותו הפרטית - היותו עבד של האדון, והיינו שמתעלה למה שלמעלה ממנו. לעומת זאת 'המשכת סובב בממלא' הוא כפי שהתמסרות עצמית זו יורדת להאיר בכחות הגלויים, כפי שיבואר בארוכה להלן במאמר סוף סעיף ח.

כו "ולא לנעשה ונשמע עצמם"

היינו שפשטות דברי אדמו"ר מהר"ש היא שההקדמה היא סדר העבודה, וללא הקדמת נעשה לא יהיה בכלל נשמע. אבל מלשון רז"ל משמע שיש מעלה גם בנעשה ונשמע עצמם ללא ההקדמה, וההקדמה היא רק כדי שיקבלו הכתרים. ובזה מבאר

(המשכה למטה) הוא דוקא מפני שהנשמע הי'ה לאחרי ההקדמה דנעשה⁴⁴, רצוא ועלי'ה למעלה.

סיכום: אדמו"ר מהר"ש מבאר שהקדמת נעשה לנשמע היא כמו קבלת עול מלכות שמים שלפני קבלת עול מצוות, וכמו רצוא שלפני שוב. ומוסיף שנתינת הכתרים הם שתי עניינים בסובב. ויש לומר שבכך מתבאר מדוע נתינת הכתרים היתה דווקא בגלל הקדמת הרצוא של נעשה.

ח) וצריך ביאור, הרי כללות הענין דקבלת עול, גם קבלת עול מצוות (נשמע), הוא ביטול, דענין הביטול הוא שהאדם יוצא ממציאותו כס, ואס"כ תמוה מדוע קשירת הכתר שכנגד נשמע הוא דוקא כשהנשמע הוא לאחרי הקדימה דנעשה.

יש לומר הביאור בזה על-פי הידוע⁴⁵ שהמקיף דכתר הוא אמיתית המקיף שלמעלה מהמקיף השייך לפנימי. דזהו החילוק בין כתר לגלגלתא, דגלגלתא הוא מקיף השייך לפנימי, בדוגמת הגולגולת שבאדם שמקיף את המוח אבל שייך אליו, שהרי הגולגולת היא מגופו כמו המוח. והמקיף דכתר הוא מקיף שלמעלה משייכות לפנימי, בדוגמת כתר כפשוטו שהוא עטרה על המוח והגולגולת ואין לו קשר אליהם (שהרי הכתר הוא מאבנים טובות ולא מגוף האדם). והגם שגם גלגלתא נק' בשם כתר, זהו בכללות, אבל עיקר הכתר הוא המקיף שאינו שייך לפנימי (שלמעלה מהמקיף דגלגלתא). ועל דרך הרצון שבאדם, דרצון הוא מקיף על כל הכחות והאברים, שיש בו שתי מדריגות⁴⁶. הרצון לעשות איזה דבר על-ידי הכחות שלו, דרצון זה עם היותו שולט על כל הכחות² לפי שהוא מקיף עליהם,

45 המשך תרס"ו ע' רעג.
46 ראה המשך הנ"ל שם ע' רפא.

44 היינו שהענין ד"נשמע" עצמו אפשר להיות גם בלי הקדימה ד"נעשה" [אלא שאז אינו שייך לכתר].
וראה לקמן הערה 50.

ביאורים במאמרי רבינו

כאשר היד מתרגלת לכתוב, הרי המוח מצמצם את עצמו ויורד לעסוק בעניין זה. ולכן היד קולטת בעצמה כיצד לבצע את הפעולה. לעומת זאת פעולת הרצון היא בדרך 'שליטה', ולכן האברים והכוחות אינם מזדהים בהכרח עם הרצון אלא מתבטלים אליו.

וכן מבואר לגבי ההבדל בין רב ותלמיד לבין אדון ועבד: הרב מצמצם את עצמו להסביר לפי יכולת התלמיד, ולכן התלמיד קולט את הסברא בפנימיות. אך כאשר האדון מצווה אל העבד, אינו מצמצם את עצמו אלא נשאר ברוממותו. ולכן העבד אינו מתחבר לציווי אלא רק מתבטל לגביו.

כט "גם קבלת עול מצוות (נשמע) הוא ביטול" והיינו, שסוף סוף, בנוגע לפועל, עניין קבלת עול מצוות הוא שאינו מקיים מצד השגה או מפני שרוצה בזה, אלא בדרך קבלת עול – כי הוא מוכרח. ואם כן הרי גם זה הוא יציאה ממציאיותו וביטול. ולכן צריך ביאור מדוע שלא תמשיך את הכתר?

ל "שולט על כל הכוחות" מעלת הרצון על הכוחות הפנימיים: בכוחות פנימיים הנפש מצטמצמת לפי מידת האיבר, ולכן האיבר קולט את העניין לתוכו בפנימיות. ולדוגמא,

מכל-מקום, זה עצמו שהוא רוצה בפעולת הכחות⁴⁷, הוא הוכחה שיש לו שייכות אליהם – מקיף דגלגלתא. והוא ירידה לגבי הרצון עצמו כמו שהוא למעלה מהרצון לעשות – מקיף דכתר⁴⁸.

והנה זה שבחג השבועות הוא המשכת הכתר, הוא אמיתית הכתר שלמעלה מגלגלתא⁴⁷. ועל דרך זה הוא בנוגע לשני הכתרים שכנגד נעשה ונשמע שנמשכו בערב חג השבועות⁴⁸, שהם מקיפים שלמעלה משייכות לפנימי⁴⁹. ועל-פי זה יש לבאר שקשירת הכתר שכנגד נשמע היתה דוקא על-ידי שהקדימו נעשה לנשמע, כי הביטול דקבלת עול מצוות הוא ביטול להרצון, וכיון שהמצוות הם ציוויים להאדם, הרי הרצון דמצוות הוא על דרך הרצון (דהאדם) שרוצה לעשות על-ידי הכחות שלו, מקיף דגלגלתא. והמשכת המקיף דכתר (מקיף שלמעלה משייכות לפנימי) הוא על-ידי הביטול דקבלת עול מלכות שמים, ביטול לבעל הרצון⁴⁹. ועל-ידי שהקדימו נעשה לנשמע, קשרו להם שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, כי על-ידי הקדמת נעשה לנשמע, גם הביטול דקבלת עול מצוות הוא באופן שנרגש בו בגילוי⁵⁰ שהוא בא מהביטול דקבלת עול מלכות שמים, ביטול לבעל הרצון.

49 ראה הוספות לתו"א שם (קט, א) שמקשר הענין דב' הכתרים עם זה שעל כל דיבור ודיבור פרוחה נשמטן (ראה שבת פח, ב) – והרי הענין דפרחה נשמטן הוא (לכאורה) בדרגא שלמעלה מהרצון לעשות.

50 ועל-פי זה יובן מה שארז"ל (הובא לעיל ס"ז) "שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצוות" – דלכאורה, בלי קבלת עול מלכות שמים אי אפשר להיות עול מצוות [בדוגמת מלך בשר ודם, שהעול לקיים גזירותיו בין אם רוצה בכך ובין אם אינו רוצה

47 בהוספות לתו"א יתרו שם בסיום המאמר (קי, א-ב) נזכר הלשון גלגלתא דאריך. אבל מהמשך הענין שם ממשע, שמדובר שם בדרגא דרצון שלמעלה מרצון לעשות – ראה שם, שהדיבור תלוי בבחירה ורצון שרשו הוא בהתפשטות הרצון והדיבור שאינו תלוי ברצונו (בחינת מדבר) מגיע בפנימיות הכתר, רצון הפשוט, רעוא דכל רעוין.

48 כי הקדמת נעשה לנשמע היתה בחמישי בסוין – פרש"י עה"פ משפטים כד, ד.

ביאורים במאמרי רבינו

לא "רוצה בפעולת הכוחות"

ובמשל הנ"ל מאדון ועבד: מצד מהותו העצמית של האדון, העבד אינו תופס מקום כלל. ולו יצויר שהדבר יורגש אצל העבד, יעורר הדבר אצלו ביטול גמור. וכמו אדם שיכנס אל המלך והמלך לא יתייחס אליו, הרי יתעורר אצלו ביטול מוחלט.

(ואף שגם הרצון עצמו הוא משיכת הנפש לדבר שמחוץ אליה, ואם כן לכאורה אין זה הנפש כפי שהיא לעצמה לגמרי. מכל מקום כאן מדובר בנוגע ליחס אל הכוחות, ומבחינתם גם בדרגה זו אין להם כל תפיסת מקום).

לג "ביטול לבעל הרצון"

היינו שמתבטל אל הקב"ה עצמו, כפי שהוא בבחינה שאינה מתייחסת אל הנבראים ואינה מצווה להם.

אף שהרצון פועל בדרך שליטה, הרי עצם זה שהרצון רוצה בפעולת הכוחות, מראה שהוא נותן להם מקום. וכתוצאה מכך, גם הכוחות מצידם מרגישים תפיסת מקום, שהם מסייעים להשלמת הרצון.

וכמו במשל הנ"ל מאדון המצווה לעבד, שאף שהאדון נשאר ברוממותו, הרי בפועל הוא מתייחס אל העבד ובכך נותן לו מקום.

לב "הרצון עצמו כמו שהוא למעלה מהרצון לעשות"

ה'רצון עצמו' הוא מה שרוצה את עצם הדבר, לפני שמתעורר הרצון לעשותו או להשיגו. ובדרגה זו, אין כל נתינת מקום לאברים ולכוחות.

וביאור העילוי שנעשה בהביטול דנשמע עלידי הקדמת הביטול דנעשה, יובן בהקדים תוספת ביאור בהבדל בין קבלת עול מלכות שמים לקבלת עול מצוות בנוגע לאדם, דכמו שלמעלה, הביטול דקבלת עול מצוות הוא להרצון (גילוי) והביטול דקבלת עול מלכות שמים הוא לבעל הרצון, על דרך זה הוא בנוגע להאדם, שהביטול דקבלת עול מצוות הוא בהגילויים דהאדם, שיעשה כל מה שיצטווה ויתירה מזו שזה (לעשות מה שנצטווה) יהיה הרצון שלו, והביטול דקבלת עול מלכות שמים הוא בהאדם עצמו, שכל מציאותו הוא זה שהוא עבדו של המלך, מלך מלכי המלכים הקב"ה יד. ומזה מובן, שהמעלה דקבלת עול מלכות שמים לגבי קבלת עול מצוות היא גם בענין הביטול. דבקבלת עול מצוות, נשאר אצלו ובו מציאות שאינה בטילה⁵¹ לה, ואמיתית הביטול הוא בקבלת עול מלכות שמים, שכל מציאותו הוא זה שהוא עבד המלך. [וזה שצריך להיות (גם) קבלת עול מצוות הוא

שמים, כדלקמן בפנים.

51 ויתירה מזו, דכיון שהמציאות שאינה בטילה היא עצם מציאותו [שהוא העצם (גם) דכחותיו הגלויים] – גם הביטול שבכחות הגלויים שלו אינו בשלימות, דהגם שמקבל עליו עול מצוות – נשאר אצלו (בהעלם עכ"פ, גם בדרגת ההעלם דכחות הגלויים) נתינת מקום שאפשר לפעמים לא לקיים הציווי.

בן שיך דוקא לאחרי שקבלו אותו למלך עליהם (ראה מכילתא (ויל"ש) עה"פ יתרו כ, ג), וא"כ, כשמקבל עליו עול מצוות, זה עצמו מוכיח שקיבל עליו עול מלכות שמים, ולמה צריך לצוות שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה. ויש לומר, שהציווי לקבל עליו עול מלכות שמים תחלה הוא שהקבלת עול מלכות שמים תהיה ה"תחילה" דקבלת עול מצוות, היינו שבעול המצוות שלו יורגש בגילוי הביטול דעול מלכות

ביאורים במאמרי רבינו

תסדר עם השכל - יש מקום שלא יקיים המצוות. כיוון שאם הוא 'בן אדם' לעצמו, מדוע מוכרח לקיים הציווי כאשר הדבר מתנגש עם מציאותו?

וניתן להמחיש זאת בכך שהיו יהודים שלכאורה הצטיינו ב'פרומקייט' אבל נפלו מאוד בהשכלה וקומוניזם. זאת למרות שידעו שהקב"ה הוא בעל הבית, אבל ההדגשה היתה על עול מצוות. וכיוון שלכחות הגלויים לא היה 'גב' של ביטול העצם, הרי זה כבניין בלי יסוד, שהוא בנין חיצוני וחלש.

ונמצא, שכאשר חסר בקבלת עול מלכות שמים, אזי בהעלם חסר גם בקבלת עול מצוות שבכחות הגלויים.

וזהו מ"ש שם "בדרגת ההעלם דכחות הגלויים" שאין זה חיסרון רק בהעלם העצמי של עצם הנפש (בהנחות היסוד הנפשיות) אלא גם בעומק הכוחות הגלויים. שגם בנוגע לפועל ממש, אם יהיה קשה מאוד - יתכן שלא יקיים המצוות.

לד "בהאדם עצמו, שכל מציאותו הוא זה שהוא עבדו.."

כמבואר לעיל ביאור כ"א שלעבד אין בכלל מציאות, והוא לא 'בן-אדם' לעצמו, שהרי אין לו יישות עצמאית, אלא הוא כאחד הנכסים של האדון (כשם שלאדון יש שולחן וכסא שיכול לעשות בהם כרצונו, כך יש לו עבד, ויכול לעשות בו כרצונו).

לה "אצלו ובו מציאות שאינה בטלה"

ובהערת רבינו 51 מבאר שאין הכוונה שיש באדם שני חלקים שאחד בטל והשני אינו בטל, אלא לשתי הדרגות של עצם והתפשטות - שההתפשטות בטלה אבל העצם אינו בטל. ומאחר שהעצם הוא גם העצם של ההתפשטות, הרי כאשר חסר בעצם חסר גם בהתפשטות.

והיינו, שכאשר הדגש אצלו הוא בעיקר בעול מצוות, אבל עדיין מרגיש מציאותו שהוא בן אדם, אזי אם הקבלת עול מצוות תהיה קשה מאוד או שלא

בכדי שהביטול יהיה (גם) בנוגע לקיום התורה ומצוות בפועל⁵²]. וכאשר הביטול דנשמע (קבלת עול מצוות) הוא לאחרי ועלידי הקדמת הביטול דנעשה (קבלת עול מלכות שמים)⁵³, שנרגש בגילוי דזה שמקבל עליו לעשות כל מה שיצטווה הוא מפני שהוא עצמו עבדו של המלך יח, אזי, גם הביטול דנשמע הוא בכל מציאותו (בנוגע לכחות הגלויים שלו), ואין שייך כלל שלא יקיים הציווי יט.

לקיום המצוות – ראה סה"מ תרכ"ט שם (ע' קק) 12.

52) כי הביטול דקבלת עול מלכות שמים (מצד עצמו) הוא באופן דרצוא והעלאה למעלה ואינו שייך

ביאורים במאמרי רבינו

דומם'), ולא תנועה שמובילה לעשייה ועול מצוות?

אלא, שתכלית הכוונה האלוקית ב'נעשה' היא שיביא ל'נשמע' (כמ"ש בסעיף הבא "שתכלית הכוונה דנעשה הוא שיביא לנשמע"). והיינו שיהיה נרגש אצל האדם שהביטול כשלעצמו אינו היעד, ולכן אין מטרה להיות 'אבן דומם'. אלא שמתבטל בכדי למלאות הכוונה העליונה. ומהי הכוונה? – שהעול מצוות יהיה בשלימות.

ומכיוון שהמניע לקבל עליו עול מצוות הוא זה שהוא "עבדו של המלך", לכן הביטול הוא בכל המציאות של הכחות הגלויים, שאין שייך שלא לקיים הציווי.

לט "בכל מציאותו (בנוגע לכחות הגלויים שלו), ואין שייך כלל שלא יקיים הציווי"

היינו, למרות שאין הכוונה לביטול של קבלת עול מלכות שמים, אלא לביטול של קבלת עול מצוות. מכל מקום, הקבלת עול מלכות שמים משפיעה גם על קבלת עול מצוות, להיות בשלימות יותר.

כלומר, שמצד טבע היש, לא יכול להיות מצב כזה ש"אין שייך כלל שלא יקיים הציווי", כיוון שהוא 'יש' ויתכן שהציווי לא יסתדר עם ישותו. אבל מכיוון שהעול מצוות התעורר בעקבות העול מלכות שמים, הרי נמצא שכל הרגש מציאותו וכוחותיו התעורר מלכתחילה בכדי למלאות הכוונה, ותנועה זו היא כל קיומם. ולכן יכולה גם מציאותו להגיע לביטול זה, שגם בכחות הגלויים "אין שייך כלל שלא יקיים הציווי".

לו בהערת רבינו

כלומר, אף שמקבל עול מלכות שמים באופן פנימי ובטל במציאות, הרי התנועה הכללית היא של העדר המציאות. וכמו שמבואר בדא"ח לגבי ראש-השנה שחל בשבת, שקיום תמליכוני הוא ללא תקיעת שופר, כיוון שיהודי בטל במציאות עד שאינו מסוגל להמליך במעשה אלא עומד כאבן דומם (ראה סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 703 ואילך). ולכן יש צורך בתוספת של קבלת עול מצוות, בה נדרשת ממנו תנועה נוספת של קיום המצוות בפועל.

לז "וכאשר הביטול דנשמע (קבלת עול מצוות) הוא לאחרי .."

כפי שמבואר בהערת רבינו 50, הרי כל ביטול של עול מצוות בא בהקדמת קבלת עול מלכות שמים וממנו התפתח עול מצוות, ובכך אין חידוש.

אלא, שאף שהיסוד הוא ביטול וקבלת עול מלכות שמים, הרי כיוון שבפועל ממוקד בעול מצוות ומרגיש את מציאותו וכוחותיו - יתכן מצב שבמשך הזמן תיעלם הקבלת עול מלכות שמים, וישאר רק העול מצוות.

ולכן אין הכוונה רק לסדר הדברים, אלא יתירה מזו - שקבלת עול מלכות שמים נרגשת גם בקבלת עול מצוות, כדלהלן בביאור הבא.

לה "שנרגש בגילוי דזה שמקבל עליו לעשות כל מה שיצטווה הוא מפני שהוא עצמו עבדו של המלך"

ביאור העניין: לכאורה, היותו "עבדו של המלך" היא תנועה של רצוא והעלאה (שמתבטל כמו 'אבן

סיכום: שני הכתרים הם מקיף שלמעלה משייכות לפנימי, ולכן ניתנו רק על הקדמת נעשה לנשמע שהוא קבלת עול מלכות שמים וביטול כל מציאותו לבעל הרצון. ועלידי זה גם הביטול דנשמע, של קבלת עול מצוות בכוחות הגלויים, הוא באופן שאין שייך שלא יקיים הציור.

ט) ויש להוסיף, דכמו שברצוא ושוב, תכלית הכוונה דהרצוא הוא בשביל השוב שלאחרי הרצוא⁵³ מ, על דרך זה הוא בנעשה (קבלת עול מלכות שמים) ונשמע (קבלת עול מצוות) שהם כמו רצוא ושוב, שתכלית הכוונה דנעשה הוא שיביא לנשמע. ועלידי הקדמת נעשה לנשמע, שנעשה הוא הקדמה לנשמע, מיתוסף עליוי בנעשה מא. כי הביטול דנעשה (מצד עצמו), עם היותו ביטול דמסירת נפש שהוא ביטול הכי נעלה, הוא הביטול של האדם⁵⁴ מב, ועלידי שהנעשה הוא הקדמה לנשמע לקבל עליו עול מצוות מג (שוב והמשכה למטה), עלידי זה נשלמת הכוונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁵⁵ מד, כוונת העצמות⁵⁶. ויש

55) ראה תנחומא נשא טז. בחוקתי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"א, ו. תניא רפ"ו.

56) ראה לעיל ח"ב ע' כד. ובכ"מ.

53) ראה בארוכה סה"מ תרמ"ט ע' רנו ואילך. ובכ"מ.

54) ראה סה"מ תרכ"ט שם (ע' קצב).

ביאורים במאמרי רבינו

מג "שהנעשה הוא הקדמה לנשמע לקבל עליו עול מצוות"

בהשקפה ראשונה, המעלה שהנעשה מגיע אליה היא מכיוון שבסופו של דבר נשלמת באמצעותו הכוונה. אבל בעומק יותר, העילוי הוא מפני שהנעשה הוא מלכתחילה באופן כזה שמביא לנשמע. וכמו שמבואר לגבי רבי עקיבא, ש"נכנס בשלום ויצא בשלום", כיוון שגם הרצוא שלו היה מלכתחילה במטרה להגיע לשוב. והיינו שהמטרה שלו אינה להגיע לדרגת הביטול, אלא לעשות רצון ה'.

וזהו מה שמוסיף בסוגריים "שהביטול דנעשה (מצד עצמו) . . הוא הביטול של האדם". היינו שזהו דווקא כשהנעשה הוא לעצמו, אבל כאשר נרגשת בו הכוונה, אזי מתווסף בו עילוי.

מד "נשלמת הכוונה .."

הכוונה היא עול מצוות ולא עול מלכות שמים, כיוון שכוונת העצמות היא שיהיה תחתון, ואזי תהיה דירה בתחתונים. אבל כאשר הוא במצב של קבלת עול מלכות שמים - הוא לא תחתון אלא איננו במציאות. ולכן עיקר השלמת הכוונה היא כאשר מציאותו נרגשת ועל ידה ממלא את הכוונה.

מ "תכלית הכוונה דהרצוא הוא בשביל השוב שלאחרי הרצוא"

אף שתנועת הרצוא היא דרגה גבוהה מאוד בעבודת ה', דבקות בתכלית בה', בכל-זאת, "תכלית הכוונה", היינו המטרה האלוקית ברצוא - היא השוב שלאחר-מכן. כיוון שכוונת העצמות היא "נתאוהה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים", וזה נעשה עלידי השוב דווקא, שמתעסק עם העולם.

אלא שהשוב צריך לבוא לאחר שהיה תחילה רצוא - שמציאות העולם אינה תוספת מקום אצלו, כי אז דווקא נרגש בו ביתר שאת, שהמטרה בשוב ובהייה בעולם היא להשלים את הכוונה של העליון.

מא "ועלידי זה מיתוסף עליוי בנעשה"

ועל דרך זה מבואר בחסידות שעלידי שאצילות נעשה מקור להתהוות עשיה, נעשה עליוי באצילות - שעל ידו מתמלאת כוונת העצמות. וכן כשיהודי מתבונן באצילות ועובד ה' נעשה עליה באצילות.

מב "הביטול של האדם"

היינו שהאדם הוא במצב נעלה. ואפילו שנרגש אצלו הבעלות של הקב"ה, לא נרגש הרצון והכוונה שלו.

להוסיף, שהמעלה דנשמע שעלידי הקדימה דנעשה על הענין דנעשה עצמו הוא גם בהביטול. כי הביטול דנעשה (מצד עצמו) הוא שאינו מציאות לעצמו (והוא רק עבדו של המלך), ועלידי הקדמת נעשה לנשמע, שהביטול דנשמע הוא דוגמת הביטול דנעשה, הביטול הוא גם בהמציאות מה דהאדם מו.

סיכום: כמו שב'רצוא ושוב' התכלית היא השוב, כך בנעשה ונשמע – עלידי שהנעשה הוא הקדמה לנשמע נשלמת הכוונה של דירה בתחתונים, וכן נפעל שהביטול הוא גם במציאות האדם.

ועל דרך זה הוא בשני הענינים שבראש חודש סיון, הביטול דיום הזה והביטול דמדבר⁵⁷, שהמעלה דהביטול דיום הזה על הביטול דמדבר הוא בשני ענינים. שהביטול דיום הזה (שהאהבה היא בביטול) הוא גם בהמציאות דהאדם. ושעלידי זה דוקא נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים.

ויש להוסיף, דזה שהביטול דיום הזה נמשך גם בהמציאות דהאדם [וגם לאחרי הביטול שנמשך בהמציאות הוא (לא ביטול היש, אלא) ביטול במציאות מו],

(* ראה הוספות לתו"א שם (בתחילת המאמר), דזה שצריך ללמוד תורה בדיבור דוקא, אף שעיקר ענין הלימוד הוא ידיעת התורה, הוא, כי דוקא הדיבור דתורה הוא באופן דכוננה אחר הקורא.

(57 ועל דרך זה הוא בדיבור דתורה והשגת התורה, דמעלת הדיבור דתורה היא שהוא באופן דעונה אחר הקורא* – ביטול; ומעלת ההשגה דתורה היא – שגם השכל דהאדם (ה"מציאות" שלו) נעשה חד עם התורה.

ביאורים במאמרי רבינו

הקדימה דנעשה מתבטא שהביטול יכול להיות בכל אופן, אפילו בצירוף של מציאות.

[ועל דרך המסופר על אחד מחסידי הצ"צ שגילה כוחו הגדול בנגלה דתורה, כדי לפעול שחיטה בסכינים מלוטשים. ולתמיהת חבריו אם אין בזה 'ישות' אמר ש'הרבי אמר שעל עניין זה צריך למסור נפש'].

מו "וגם לאחרי .. ביטול במציאות" בדרך הכלל הלשון "ביטול במציאות" מובא בחסידות לגבי יחודא עילאה, בה אין מקום כלל למציאות העולמות. אבל כאן, לא מדובר על 'ביטול במציאות' טהור, אלא על הביטול כמו שנמשך בהמציאות. והיינו, שהביטול במציאות חודר בביטול היש. וזה בא לידי ביטוי בכך "שהאהבה היא בביטול" - שמצד אחד הוא אוהב, ומצד שני נרגש אצלו שכל קיומה של מציאות האהבה היא כדי לאהוב את ה' (ולא שיש לו כח אישי של אהבה אלא שהפנה אותו לאלקות).

מה "שהביטול דנשמע הוא דוגמת הביטול דנעשה"

בדרך כלל מבואר בחסידות שיש שתי דרגות: דרגה אחת, בה העולמות אינן מציאות כלל - ביטול במציאות, ודרגה שנייה, בה העולמות תופסים מקום ולכן עבודת האדם היא להגיע לביטול היש.

אבל כאן מחדש שעל ידי הקדמת נעשה לנשמע, יכול לפעול "שהביטול דנשמע הוא בדוגמת הביטול דנעשה", היינו שגם העבודה של 'שוב' וקבלת עול מצוות, הקשורה למציאות האדם, נעשית באופן של ביטול מוחלט עד שלא שייך אחרת.

מו "המעלה .. הוא גם בהביטול .. הביטול הוא גם בהמציאות דהאדם"

כלומר, המעלה היא שהביטול מקיף גם את המציאות: בקבלת עול מלכות שמים לבדה הביטול הוא בזה שהוא איננו, אך באם תהיה לו מציאות, היא תתנגד לביטול. וזהו ביטול מוגבל. אך בנשמע שאחרי

הוא עלידי המשכת העצמות, שבכח העצמות הוא לחבר שני הפכים ^מ (ביטול ומציאות) ^{מט}.

י"ש לומר שזה מרומז גם בלשון הכתוב ביום הזה. דהנה מבואר בלקו"ת⁵⁸, שלשון "זה", שהוא דבר שאפשר להראות עליו באצבע ולומר זה, הוא רק בהקב"ה, כמ"ש⁵⁹ זה אלי ואנוהו, כי מלוא כל הארץ כבודו⁶⁰. ומבואר במק"א⁶¹ דאמיתית הענין ד"זה" הוא רק בהעצמות. כי פירוש "זה" הוא שהדבר שאומרים עליו "זה", הוא מציאותו של הדבר, וכיון שכל הנמצאים, כולל גם הגילויים הכי נעלים, מציאותם אינה מצד עצמם ותלויה ברצון העצמות⁶², נ, אי אפשר לומר עליהם בשלימות זה הדבר, ואמיתית הענין ד"זה" הוא רק בהעצמות. וזהו ביום הזה, שגם המציאות דהתפשטות (יום) הוא בביטול (הזה), הוא עלידי גילוי כח העצמות, יום (גילוי) הזה.

סיכום: זהו המעלה בביטול של "יום הזה" – שהאהבה היא בביטול. וחיבור הפכים זה נעשה בכח העצמות, כנרמז במילה "הזה" שמורה על העצמות.

61 ראה ד"ה זה היום תחלת מעשיך, דכ"ט אלול ה'תשל"ג (סה"מ תשל"ג ע' 485). ובכ"מ.

62 ראה סה"מ ה'תשי"א ע' 25 ואילך. וראה שם ס"ע 35.

58 ראה לב, ג.

59 בשלח טו, ב. וראה פרש"י עה"פ. שמו"ר ספכ"ג.

60 ישע"י, ג.

ביאורים במאמרי רבינו

זה נמשכת הכוונה של דירה בתחתונים, הוא השלמת כוונת העצמות.

והחילוק בין שניהם: העניין הראשון, אמנם הוא מעלה שישנה רק בעצמות, אבל סוף סוף זוהי מעלה. ולכן היא נובעת רק מהפלאות העצמות, כיוון שהעצמות עצמו אינו מוגדר במעלות. לעומת זאת העניין השני, הרי כל עניינו הוא השלמת כוונת העצמות.

נ ותלויה ברצון העצמות

הדגש הוא על כך שתלויים ברצון העצמות. כי גם אור השמש, הרי מציאותו תלויה בשמש. אבל סוף סוף השמש מוכרחת להאיר, ובכך יש מצידה נתינת מקום לאור. שהרי גדר השמש הוא שמצידו צריך להיות אור. ואם כן, גם אצלו האור הוא דבר-מה. מה שאין-כן למעלה, כיוון שהמשכת הגילויים היא ברצונו, הרי מצידו אינו מוכרח בשום דבר. ואם כן, אין לגילוי מצד עצמו שום מציאות.

מה "בכח העצמות הוא לחבר שני הפכים" אין הכוונה לעניין 'נמנע הנמנעות' שבפועל ישנם ב' הפכים של העדר ומציאות - עול מלכות שמים ועול מצוות כאחד. אלא לעניין אחר - ששני עניינים הפכיים מתחברים להיות עניין חדש (כביכול עניין שלישי): מצד אחד הוא ישנו - שכן מדובר על עול מצוות, ואעפ"כ יש השפעה של קבלת עול מלכות שמים בתוך העול מצוות, עד אשר "אין שייך כלל שלא יקיים הציווי". שמצד השכל אין לזה מקום, שהרי מדובר על שני תנועות הפכיות, והחידוש הוא שבכח העצמות ניתן לחברם. ועל דרך זה הוא באהבה - שהאהבה היא בבחינת ביטול, כמבואר בביאור הקודם.

מט "שבכח העצמות"

ולפי זה נמצא, ששני העניינים שבביטול של "ביום הזה" קשורים לעצמות: א. זה שהביטול הוא גם במציאות האדם, הוא מכח העצמות. ב. זה שעל ידי

יא) **ויש** לומר, שזהו גם הקשר דביום הזה עם (מדבר) סיני, שירדה שנאה לאומות העולם שלא קיבלו בו את התורה⁶³. דכמו⁶⁴ שישראל קיבלו התורה מפני שכפה הקב"ה עליהם הר כגיגית³⁹ התגלות האהבה לישראל⁶⁵ נא – ואוהב את יעקב⁶⁶, כמרכן הוא בנוגע לאומות העולם שלא קיבלו את התורה שזהו מפני שירדה שנאה לאומות העולם – ואת עשו שנאת⁶⁶. וזה שואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי הוא לא מפני המעלה דישראל, כי זה גופא שהחזירה הקב"ה (לתורה) על כל אומה ולשון⁶⁷ מוכיח שנתינת התורה היא ממקום נעלה ביותר, שכל המעלות, כולל גם המעלה דבנים אתם לה' אלקיכם⁶⁸, אינם תופסים מקום שם, ושניהם (ישראל ואומות העולם) שוים – הלא אח עשו ליעקב⁶⁶, אלא שבבחירתו החפשית בחר להיות ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי נ. וזהו הקשר דביום הזה עם מדבר סיני, דזה שירדה שנאה לאומות העולם הוא לפי שכך בחר בבחירתו החפשית (כנ"ל), ואמיתית ענין הבחירה הוא רק בהעצמות נג, זה ועל דרך זה הוא גם בנוגע להענין דסיני שירדה שנאה ליצר הרע (שבישראל), שעלידי זה ניתן הכח לברר המדות דנפש הבהמית, שהוא עלידי גילוי כח העצמות. דזה

63) שבת פט, סע"א ובפרש"י שם.

64) בהבא לקמן ראה (על דרך זה) לקו"ש ח"ד ע'

1309.

65) תו"א מג"א צח, ד. לקו"ת ראה כב, א. ובכ"מ.

66) מלאכי א, ג.

ביאורים במאמרי רבינו

נא "הר כגיגית .."

העולם מצד עצמם, אך בבחירתו החפשית בחר לאהוב את ישראל ולשנוא את אומות העולם. וראה במילואים (א).

אכן יש מקום להקשות, שאם הקב"ה בחר לשנוא את האומות, מדוע הציע להם את התורה? הביאור בזה ראה במילואים (ב).

נג "אמיתית ענין הבחירה הוא רק בעצמות" "בחירה", פירושה, החלטה של האדם מצידו, בלי שהיה שום דבר חיצוני שהכריחו לכך. אולם, אילו היה בדבר הנבחר איזו מעלה שתופסת מקום אצל הבחור והיא שהביאה אותו לרצות בדבר, אין כאן "בחירה" בדבר, אלא 'הכרח' לבחור בו.

וכגון, כאשר דרגה המוגדרת בגדר מסוים רוצה בדבר השייך אליה, אי אפשר לומר שהיא 'בחרה' בזה, כיון שהיתה 'מוכרחת' לרצות בכך מצד גדרה וטבעה. למשל, כאשר שכל מעדיף דברי חכמה על פני דברים אחרים, אין כאן 'בחירה' בחכמה, אלא 'הכרח', שהרי הוא מוגדר בגדר שכל וברור שיראה חשיבות רק בחכמה. ואם כן, הרי בחירה אמיתית

כמו שחיבוק הוא פעולה שמכריחה את השני להיות בקירוב אליו, כך האהבה היתה באופן של 'כמים הפנים', שמכריחה את האהוב לאהוב בחזרה. וזהו ענין "הר כגיגית", כי אהבה עליונה נקראת 'הר', כמאמר חז"ל (פסחים פח, א) שאברהם, שמדתו מדת החסד והאהבה, קראו הר. וענין 'כגיגית' הוא שהגיגית דבר שמקיף סביב מכל צד.

נד "בבחירתו החפשית"

בעם ישראל ישנן מעלות שאין באומות העולם, וכמו שגם הפחותים שבהם מלאים מצוות כרימון. וכן יש בהם את בהם את מעלת 'בנים' שהיתה כבר ביציאת מצרים קודם מתן תורה. ואף-על-פי-כן החזיר הקב"ה את התורה על כל אומה ולשון. כי מעלות תופסות מקום בדרגה של השתלשלות. וגם מעלת 'בנים' תופסת מקום רק בדרגה שמוגדרת בגדר אב (בה יש אהבה טבעית ומוכרחת לבן). אבל העצמות אינו מוגדר בשום גדר, ולכן לגבי ישראל ואומות העולם שוים. אלא שכל זה הוא מצד ישראל ואומות

שנפש האלקית בטילה לאלקות, כולל שגם ההתפשטות שלה (האהבה) היא בביטול, אינו חידוש כליכך, ועיקר הענין דגילוי כח העצמות, יום הזה, הוא בזה שבאו מדבר סיני, בירור וזיכוך הגוף ונפש הבהמית.

אלא שאף-על-פיכך עיקר הביאור (באריכות ובפרטיות) בהדרוש שבתו"א בהמעלה דראש חודש סיון הוא בענין הביטול דבחינת מדבר, כי המעלה בזה שגם המציאות הוא בטל [בירור המדות דנפש הבהמית, ועל דרך זה שהמציאות (אהבה) דנפש האלקית היא בביטול] היא שעלידי זה מתגלה כח העצמות (כנ"ל), אבל בכדי לעורר ולהמשיך הענין דמתן תורה (המשכת העצמות) הוא עלידי הביטול הבא מעצם הנשמה, דביטול זה מגיע בהעצמות טו.

ויש לקשר זה עם שבראש חודש סיון היו כל ישראל כאיש אחד בלב אחד⁶⁹, ואמר הקב"ה הרי השעה שאתן להם את תורת⁷⁰, כי זה שהיו כאיש אחד בלב אחד הוא עלידי הגילוי דשרש הנשמה שלמעלה מהנשמה המלוכשת בגוף, וכמבואר בתניא⁷¹ שכל ישראל הם אחים ממש הוא (דוקא) מצד שרש נפשם, ולכן זה שהיו כאיש אחד⁷² הגיע בהעצמות ונתעורר אצלו כביכול הרצון ליתן להם את תורתו.

וב' לפ' יתרו (ע' 100 ואילך).

(71) פרק לב. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1059.

(72) שזה נעלה יותר גם מזה שכל ישראל הם אחים. וי"ל, שבכדי להיות "כאיש אחד" הוא על-ידי גילוי עצם הנשמה (שלמעלה גם מדרגת הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף).

(67) ע"ז ב, ב. ובכ"מ.

(68) ראה יד, א.

(69) פרש"י עה"פ יתרו יט, ב.

(70) ויק"ר פ"ט, ט. דא"ז פ' השלום. וראה גם נתחומא באבער יתרו ט. וראה לקו"ש חכ"א שיחה א'

ביאורים במאמרי רבינו

ובעניינינו: האפשרות לחבר הפכים ולהגיע לביטול בתוך המציאות, באה מלמעלה – כתוצאה מכח העצמות. אבל אינה סיבה שגורמת לעורר את המשכת העצמות. לעומת זאת הביטול הבא מעצם הנשמה, הוא סיבה שעל ידה נמשך העצמות.

והסיבה לכך שמאריך דווקא בעניין זה היא משום שמאמר זה עוסק בהכנה למתן תורה (ולא בתוצאה של מתן תורה), לכן מאריך בעניין של 'מדבר', שהוא הגורם להמשכת העצמות במתן תורה.

[ובמילים אחרות: 'חודא עילאה' הוא 'ציר' מסוג אחד, ו'חודא תתאה' הוא 'ציר' מסוג שני, ולכן אהבה בבחינת ביטול הוא חיבור שני צירים. לעומת זאת 'ביטול דעצם הנשמה' הוא יציאה מציר, ולכן על ידה נמשך העצמות].

יכולה לבוא רק מדרגה שאינה מוגדרת בשום גדר ואינה נמשכת לדבר באופן טבעי, וכאשר היא רוצה בדבר מסוים, זה רק בגלל שהיא בחרה כך. ולכן עצם הבחירה, שייכת רק בעצמות שאינו מוגדר בשום גדר, ולא בדרגות אחרות (ראה גם בלקו"ש ח"ד עמ' 1309)

נד "מתגלה כח העצמות .. (המשכת העצמות) .. דביטול זה מגיע בהעצמות"

רבינו מחלק כאן בין "גילוי כח העצמות" ל"המשכת העצמות", וביאור העניין: ב"גילוי כח העצמות" לא מתגלה האלוקות עצמה, ואין זה אלא ביטוי ליכולתו. וכמו כאשר מתרחש נס, הרי לנגד העיניים רואים מציאות גשמית, אלא שהיא מתאפשרת מכח העצמות. לעומת זאת "המשכת העצמות" היא גילוי אלוקות ממש.

סיכום: גם עניין "סיני" – שירדה שנאה לאומות, היא מצד הבחירה שבאה מעצמות. וגם מה שירדה שנאה ליצר הרע, הוא כיוון שעל-ידי בירור וזיכוך הגוף מתגלה העצמות. ומכל מקום, למרות שעל ידי שהמציאות היא בביטול מתגלה כח העצמות, הרי על-ידי הביטול דעצם הנשמה – נעשה המשכת העצמות במתן תורה. וזהו מה שהאחדות שמצד שורש הנשמה עוררה המשכת העצמות.

יב) וזהו בחודש השלישי גו' ביום הזה גו', דהגם שהענין דיום הזה הוא בכל ראש חודש, עיקר הענין דיום הזה הוא ב(ראש) חודש השלישי. והענין הוא (כמבואר בדרושי הצ"צ⁷³), דחודש הראשון הוא בחינת סיהרא, מלכות. דהגם שגם בראש חודש ניסן יש היחוד דשמשא וסיהרא (ז"א ומלכות), מכלל-מקום, בראש חודש ניסן, העיקר הוא המלכות. וחודש אייר נק' זיו⁷⁴, הוא היסוד שמאיר במלכות⁷⁵. וזה שהיסוד נקרא זיו הוא לפי שהוא זיו והארה בלבד. ובחודש השלישי מקבלת המלכות מת"ת, דבת"ת הוא הגילוי דהוי'ה שהוא שם העצם⁷⁶. היינו שהגילוי דחודש השלישי הוא לא זיו (כהגילוי דחודש אייר), אלא גילוי העצם. ולכן, עיקר הענין דיום הזה הוא בראש חודש סיון, בחודש השלישי.

ועל-ידי ההכנה לקבלת התורה בחודש השלישי ביום הזה (ראש חודש סיון) – הן בבירור המדות דנפש הבהמית (סיני), והן בהביטול (מדבר) דנפש האלקית, ובפרט בהענין דכאיש אחד בלב אחד [שזו (אהבת ישראל) היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא⁷⁷] – זוכים לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות, וממשיכים זה על כל השנה כולה.

סיכום: עיקר ענין "ביום הזה" הוא בחודש השלישי, כי עיקר הענין בניסן הוא ספירת המלכות, ובאייר מקבלת מיסוד, ובסיון מקבלת מתפארת שבו מתגלה שם העצם. ועל ידי ההכנה לקבלת התורה בבירור המידות, ביטול ואהבת ישראל, זוכים לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

76) כס"מ הל' עכורים פ"ב ה"ז. פרדס שער יט (שער שם בן ד). מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.

77) שבת לא, א.

73) אוה"ת יתרו ד"ה זה (ס"ע תשעב ואילך).

74) מלכים-ו, א. ר"ה יא, א. זח"ג קיז, ב.

75) זח"ג שם, הובא בלקו"ת במדבר ג, א. אוה"ת בהעלותך ע' שסז.

סיכום כללי

סעיף א: התוס' מקשים מדוע לומדים שבני ישראל הגיעו למדבר סיני בגזירה שווה מהמילים "ביום הזה" ולא מהמילה "מדבר". וצריך להבין סברתם, שהרי הגזירה שווה מ"ביום הזה" מתאימה הרבה יותר.

סעיף ב: בחג השבועות נמשך שער הנו"ן שהוא הכתר, וזהו שבמתן תורה ניתן הכח ללמוד מתוך ביטול, כפירוש "וידבר גו' לאמר" – שהלומד חוזר על דברי הקב"ה. ולכן באו למדבר סיני בראש חודש, שזמן מולד הלבנה הוא מוכשר לגלות כח הביטול.

סעיף ג: בפרטיות יותר, יש בראש חודש שני עניינים שנדרשים כהכנה למתן תורה: א. שלימות האדם על-ידי בירור המידות והמשכת מ"ט שערי בינה. ב. הביטול דמולד הלבנה.

סעיף ד: וזהו שבראש חודש "באו מדבר סיני": "מדבר" הוא שהדיבור הוא בביטול, והוא תוצאה ממולד הלבנה. "סיני" הוא שירדה שנה ליצר הרע, והיא תוצאה מהשלמת בירור נפש הבהמית.

סעיף ה: בעומק יותר, החידוש הוא שגם מציאות הלבנה שנולדה בראש חודש, היא בבחינת נקודה וביטול. וזהו הקשר בין שני העניינים בראש חודש סיון – שגם שלימות המידות היא בביטול.

סעיף ו: ובוהו יובן סברת התוס', כי "ביום" הוא מציאות ו"הזה" הוא ביטול. ועיקר מעלת ראש חודש סיון הוא דווקא בעניין "מדבר" – ביטול במציאות. אלא שבפועל יש מעלה בעניין "ביום הזה" יותר מהביטול דמדבר, כדלקמן.

סעיף ז: אדמו"ר מהר"ש מבאר שהקדמת נעשה לנשמע היא כמו קבלת עול מלכות שמים שלפני קבלת עול מצוות, וכמו רצוא שלפני שוב. ומוסיף שנתנית הכתרים הם שתי עניינים בסובב. ויש לומר שבכך מתבאר מדוע נתנית הכתרים היתה דווקא בגלל הקדמת הרצוא של נעשה.

סעיף ח: שני הכתרים הם מקיף שלמעלה משייכות לפנימי, ולכן ניתנו רק על הקדמת נעשה לנשמע שהוא קבלת עול מלכות שמים וביטול כל מציאותו לבעל הרצון. ועל-ידי זה גם הביטול דנשמע, של קבלת עול מצוות בכוחות הגלויים, הוא באופן שאין שייך שלא יקיים הציווי.

סעיף ט: כמו שברצוא ושוב' התכלית היא השוב, כך בנעשה ונשמע – על-ידי שהנעשה הוא הקדמה לנשמע נשלמת הכוונה של דירה בתחתונים, וכן נפעל שהביטול הוא גם במציאות האדם.

סעיף י: זהו המעלה בביטול של "יום הזה" – שהאהבה היא בביטול. וחיבור הפכים זה נעשה בכח העצמות, כנרמז במילה "הזה" שמורה על העצמות.

סעיף יא: גם עניין "סיני" – שירדה שנה לאומות, היא מצד הבחירה שבאה מעצמות. וגם מה שירדה שנה ליצר הרע, הוא כיוון שעל-ידי בירור וזיכוך הגוף מתגלה העצמות. ומכל מקום, למרות שעל ידי שהמציאות היא בביטול מתגלה כח העצמות, הרי על-ידי הביטול דעצם הנשמה – נעשה המשכת העצמות במתן תורה. וזהו מה שהאחדות שמצד שורש הנשמה עוררה המשכת העצמות.

סעיף יב: עיקר עניין "ביום הזה" הוא בחדש השלישי, כי עיקר העניין בניסן הוא ספירת המלכות, ובאייר מקבלת מיסוד, ובסיון מקבלת מתפארת שבו מתגלה שם העצם. ועל ידי ההכנה לקבלת התורה בבירור המידות, ביטול ואהבת ישראל, זוכים לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

מילואים

לביאור יג: שער הנו"ן הוא ההמשכה מהכתר לבינה.

(א) מה שהקב"ה הציע לאומות את התורה, אף שבהר לשנואתם, היא משום שלא מדובר כאן על עניין בזמן, שהרי הקב"ה למעלה מהזמן. אלא פירוש הדברים הוא שבבחירה יש שני אופנים – כמו שהוא מצד הבוחר, וכמו שהוא מצד הנבחר. מצד הבוחר, הקב"ה בחר דווקא בעם ישראל. אבל גם לאחר הבחירה, מצד הנבחר הם שוים, ולכן יש מקום להציע לכולם את התורה. ואעפ"כ, גם בדרגה זו, נתן את התורה דוקא לעם ישראל מצד האהבה עצמית, שהיא הגורמת לכך שישראל ירצו והאומות יתנגדו.

ולפי זה צריך ביאור מדוע נקרא בשם 'שער', שהרי אינו יוצא אל המידות עצמן? ואולי אפשר לומר שבאמת זהו שער מסוג אחר, שמ"ט שערי בינה הם 'שער יציאה' אל המידות. אבל שער הנו"ן הוא 'שער כניסה' שדרכו נמשך הכתר אל הבינה.

לביאור נב: (ס) יש להעיר שהבחירה אינה קולא, אלא חומרא. אין הפירוש שמכיון שבדבר אין מעלה, אזי האהבה אליו קטנה יותר. אלא להיפך, כאשר האהבה היא מצד מעלת הדבר – אזי הינה מוגבלת לפי מעלותיו. אך כאשר בחר מציודו, מכיוון שאינו מוגדר,

לזכות התמים ר' דוד וזוגתו נטשה לאה וילדיהם שיחיו

בן נאים

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנה

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

על-ידי ועד ידידי המכון

הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען

ר' ירחמיאל מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גולדשמיד

ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גורביץ

ר' יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאו

ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פיישר

ר' יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו קזרנובסקי

ר' מרדכי קנטור ומשפחתו שיחיו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
ר' אברהם חיים ישראל
בן ר' יוסף ע"ה

וזוגתו מרת רעכיל ע"ה
בת ר' עזריאל איכל הי"ד

על-ידי ולזכות בנם

ר' עזריאל איכל בן רעכיל

וזוגתו מרת אסתר מלכה בת בתיה

ילדיהם: ישראל, מנחם מענדל, רעכיל, רבקה
דינה, דבורה לאה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות מתוך הרחבה,
ונחת חסדי, בשמחה ובטוב לבב

ראפאפארט

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
הרב עמנואל אריה חיים
וזוגתו מרת חנה רחל

ילדיהם

פערלא ובעלה ר' מיכאל

ובנותיהם ליטל שמחה ואיידעל אורה

הרב מנחם מענדל וזוגתו מרת שרה

הת' לוי יצחק, מרים, ביילא שרה

טובנבלאט

שלוחי הרבי במרסיי

להצלחה רבה ומופלגה בהפצת התורה

והיהדות עד ביאת גואל צדק

והוא יגאלנו

קובץ זה נדפס לזכות

פנחס בן עזרא

אסתר הדסה בת רזלה

יצחק בן דוד

גמרא בת מסטורה

ראובן בן שלמה

רחל בת אסתר

יעקב בן דוד

מסעודה בת אסתר

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

מרת דבורה סימה

בת ר' אליהו צבי

איינבינדער

נלב"ע מוצש"ק פ' וארא

ד' שבט ה'תשפ"ד